

Originalets titel *Hakalah hameshucheret*
Engelsk titel *The Liberated Bride*
Översättning från hebreiska till engelska av Hillel Halkin
Översättning från engelska till svenska av Caj Lundgren
Textgranskning: Marion Wajngot
Omslagsdesign: Jan Cervin
Omslagsfoto: Alfred Särchinger

Copyright © 2001 by Abraham B. Yehoshua
Published by agreement with the Leonhardt & Høier Agency aps, Copenhagen

Den svenska översättningen: Copyright © Brombergs Bokförlag AB, 2006
Satt hos Reklam-Montage, Eskilstuna
Tryck ScandBook AB, Falun 2006

ISBN 10 91-85251-05-4
ISBN 13 978-91-85251-05-6

DEL I

Ett bybröllop

H ADE HAN VETAT att han åter och med full kraft skulle drabbas av en känsla av misslyckande och att tillfällena gått förlorade, hade han mera bestämt tackat nej till sin enerverande ambitiösa student, Samaher. Han insåg det först där på kullen där byn firade bröllopfest. Kvällen var fylld av doften från ett fikonträd, som lutade sig över bordet likt ännu en vördnadsvärd gäst. Samaher hade inte nöjt sig med att bara skicka en inbjudan per post och sedan upprepa den muntligen. Hon hade också förmått den nya prefekten att insistera på att lärarna skulle bevista hennes bröllop och hade ordnat med gemensam skjuts till alla. Det var inte bara för hennes skull, hade hon sagt. Det skulle ses som en gest mot de arabiska studenterna, utan vilka – hävdade hon fräckt – institutionen inte skulle ha haft någon ställning alls inom fakulteten.

Hans hustru Hagit, som alltför väl visste hur deprimerad han blivit på alla bröllopfester på senare år, hade visserligen varnat honom: ”Varför utsätta sig för pinan?” ”Men de är ju bara araber”, hade han svarat ömt, med oskulden hos en man som ägnar sig åt forskning om arabernas natur och kultur. ”I motsats till vad då?” hade hon velat veta. ”Mänskliga varelser?” ”Tvärtom ... tvärtom”, skyndade han att försvara sig. Men han förklarade inte på vilket sätt araberna tvärtom skulle vara mer än människor, bara att han ännu inte var avundsjuk på dem.

Och ändå hade avundsjukans orm, hans ständige följeslagare sedan flera år, envist krälat honom i hämlarna också till Galileens dalar, till den lilla byn El-Mansura, inte långt från den norra gränsen. Ormen hade ringlat sig i de väldoftande ångorna från det glödgrillade lammet och vridit sig till den orientaliska musiken, som trots sina mjuka toner längtar efter att flamma med samma vilda dunkande som musiken på judiska bröllop. Och då studentbruden nu presenterade – inte den seminarieuppsats som var ett år försenad – utan sin brudgum, sprutade ormen in sitt gift.

Många händer hade gjort sitt bästa för att försköna Samaher, vilket fick honom att för ett ögonblick undra om han faktiskt framför sig hade samma kvinna som följt nästan alla hans kurser de senaste fem åren.

Höga klackar och uppsatt hår hade gjort henne längre. Och den ofta rastlösa blicken – blicken hos en aktiv medlem av den arabiska studentkommittén – ogillande och vaksam på kränkningar och diskrimineringar, när den inte var nervöst beräknande – var nu varm och lugn. Glasögonen var borta och ögonen sminkade med kajal av en så ovanlig nyans att den kanske smugglats in över gränsen från Libanon åt henne. Ett tjockt lager puder dolde de kvisslor som vanligtvis syntes på kinderna och halsen, och hennes långa bröllopsklänning skänkte, om också bara för en kväll, harmoni åt den unga kvinnan som inte var känd för att vara särskilt välklädd. Sprickfärdig av stolthet över att ha lockat honom, den mest framstående av alla sina lärare, att hedra henne och hela Arabien med sin närvaro, räckte hon fram en hand som skälvde av upphetsning till hans hustru. ”Detta är alltså läraren som alltid är så arg på dig”, skrattade brudgummen och tryckte kraftigt hans hand.

Det gick inte att avgöra om det var som ett slags bekräftelse av Samahers lättsinne eller för att markera att hon nu hade funnit en beskyddare. Det var samme unge man – Rivlin hade tagit honom för en städare snarare än en blivande äkta man – som varje dag den gångna vintern hade stått i korridoren utanför klassrummet och väntat efter seminariet. Och liksom för att gottgöra ett misstag, som endast han själv var medveten om, reste han sig från sin stol och gratulerade hjärtligt den nyblivne maken. Men samtidigt sved det ordentligt i honom av skymfen som drabbat hans egen son, den bortstötte brudgummen. Så stark var stöten av bitterhet och avund att han genast sökte sin hustrus ögon – men hon skrattade muntert åt någon lustig replik. För trots att hans smärta också borde vara hennes, är känslan av avund främmande för henne. När han till slut lyckades fånga hennes blick var den inte så mycket deltagande som obestämt lugnande, samtidigt som den varnade honom för att visa sitt missmod för araberna som ansträngde sig så för att vara gästfria och behaga de judiska gästerna.

Den förflöt långsamt, denna Samahers bröllofsfest, i den tvekande sommarkvällsskymningen och den vänliga värmen från unga araber. Många var studenter från hans egen och andra institutioner vid Haifas universitet, från Technion och från andra högskolor. De hade samlats i ett eget självstyrande område, vars gränser redan i hemlighet dragits upp bland Galileens kedjor av rosafärgade kullar. Och för att ge prov på sin artighet, eller kanske gästfrihet, inför de inbjudna judarna, så att de inte ska beklaga sig över att ha kommit förgäves, kallar den ivriga bruden på

en ung, skäggprydd kadi i grå fotsid dräkt och ber honom åter hålla i bröllopsceremonin, fast i en förkortad version. Till de judiska gästernas förvåning har den nämligen redan ägt rum för några dagar sedan, i den närmaste familjekretsen. Ceremonin gav ett bra skäl att stänga av den ylande musiken och låta en så djup tystnad sänka sig över kullen att det avlägsna dånet från artillerield som avfyrades från andra sidan gränsen lät som en del av den återupprepade riten.

2.

MEDAN AFTONEN DJUPNADE, musiken återfick sin rytm och små lyktor hängdes upp i vinrankorna över borden där framdukade färgstarka aptitretare följdes av kopparbrickor med saftig, rosigt het lammstek, överväldigades han av ånger, inte så mycket över att ha accepterat Samahers inbjudan som över att frivilligt ha offrat sin rörelsefrihet för en organiserad hemresas bekvämlighet. Två timmar hade gått, och ingen i lärarkåren visade minsta tecken på att vilja bryta upp – minst av allt arrangören Efraim Akri. Han var den nye prefekten, en mörkhyad orientalist som visserligen, av de religiösa skäl som framgick av den kalott han bar, tvingades söka igenom de små assietterna på jakt efter koscherläckerheter, men som likväl var på så gott humör att han krävde – antingen som en gest mot värdfolket eller för att skryta med sin egen vältalighet – att även hans judiska kolleger skulle tilltala honom enbart på arabiska. Faktum var att de var lika uppfyllda av den lantliga atmosfären som han själv. Den alltid lika anpassningsbara Hagit var glatt upptagen av det omgivande samtalet, som hon intresserat och skrattande följde genom kommentarer då och då, eller med bara något enstaka ord, som skulle visa sig göra ett outplånligt intryck.

Dömd att tillbringa längre tid på bröllopet än han haft för avsikt beslöt han att ta en promenad – ju förr desto bättre, innan ännu mer av det möra kött som hans tallrik gång på gång fylldes med hade blivit en del av hans eget hull. Han vandrade bort till det ljuvt doftande spettet för att inspektera återstoden av det glödheta lammet, varpå han anslöt sig till den kö av gäster som väntade vid den rangliga dörren till en provisorisk toalett. En snobbigt klädd ung man som sade sig vara byggarbetare och som visat sig ha arbetat med hans nya våning i Haifa försökte lotsa honom fram till köns början. Innan de hunnit dit kom emellertid

Samaher, som hållit ögonen på honom, till hans undsättning för att bespara honom det ovärdiga köandet utanför en utomhustoalett genom att visa honom till värdigare faciliteter.

”Vi bor strax härintill, professor Rivlin”, lirkade hon, som om hans närvaro vid hennes bröllop skulle vara ofullständig utan ett besök i hemmet. Innan han visste ordet av fördes han av bruden som vinglade ovant på sina höga klackar, förbi hus och över gårdsplaner nerför en smal och mörk gångstig. Hennes brudklänning var i oordning, och den spetskantade uringningen som glidit ner över hennes smala axlar hade en svag lukt av svett. I det bleka månskenet såg hennes lackerade hand- och tånaglar ut som stora blodsdroppar. Han erinrade sig roat att denna livaktiga unga dam för knappt två år sedan hade fått ett anfall av religiositet och allvarsamt suttit av hans seminarier i långärmad svart klänning och stor huvudduk. Det hade emellertid endast varit en övergående fas.

En häst gnäggade. Än en gång kände han smärtan av det där andra bröllopet som gått om intet. Den fick honom att vilja tillrättavisa sin elev och vägvisare.

”Det stör mig, Samaher, att du säger till folk att jag är arg på dig utan att du sedan förklarar varför.”

Hon tvärstannade, rodnande av förtjusning. ”Men hur kan professorn säga så? Ni har fel. Jag förklarar inte bara varför professorn är arg, jag säger dessutom att ni har rätt.”

Hon granskade hans ansikte och tillade leende:

”Men det har jag med.”

”Har du?” sade han med bitter förvåning. ”Hur kan du också ha rätt?”

”Jag kan ha rätt därför att jag ju knappast kan bli färdig med en seminarieuppsats när jag har en sjuk mormor att ta hand om. Och så det här bröllopet, ovanpå allt annat.”

”Nu räcker det med ursäkter, Samaher”, sade han, ovillig att ge denna student med arabiska som huvudämne ett tillfälle att utverka ett nytt uppskov.

Hennes leende blev ännu bredare, som om hon inte bara hade beviljats ett uppskov utan också fått extrapoäng för sitt bröllop. Med ett fast grepp om hans arm styrde hon honom med självklar säkerhet mot en järngrind som blockerades av en stor svart häst.

Samaher bannade hästen på arabiska. När den inte brydde sig om detta grep hon dess tyglar och förde den ur vägen i sin bröllopsklänning, sina höga klackar och alltihop. Striden var snart ur världen och hennes beslut-

samhet gjorde ett starkt intryck på Rivlin. Med högburet huvud drog hon in hästen på gården efter dem, stängde grinden, satte på sig sina glasögon och förde honom uppför den tunga, mörka stentrappan till sitt hem.

Han fann sig nu delta i ett nytt firande, denna gång endast för kvinnor. Sammanträngda och i ljusa klänningar satt de på kudtdäckta divaner i ett stort rum vars väggar var täckta med fotografier av gamla släktingar med fez på huvudet. Några gamlingar i ett hörn blossade på vattenpipor av glas. En ungdomlig, kraftigt utsmyckad kvinna skyndade leende fram till honom. ”Professor Rivlin!” utbrast hon. Detta var Afifa, Samahers mor, som för länge sedan – någon gång på sjuttioalet – hade varit student vid Institutionen för Mellanösternstudier. Hon hade gått en av hans förberedande översiktskurser och kunde ha fortsatt fram till den kandidatexamen som nu var målet för hennes dotter, om hon inte hade avbrutit studierna för att föda henne.

”Vet ni”, sade Rivlin till den vackra kvinnan, ”det är inte för sent för er att återvända till studierna. Vi kan ta in er igen. Ni kan fortsätta där ni slutade.”

Hon svarade med ett generat skratt, som om han hade kommit med ett intimt förslag. Efter att med en bortviftande gest ha avfärdat möjligheten att återvinna förlorad tid, befriade hon honom från sin dotter och förde honom till ett stort och fläckfritt badrum där han fick två fräscha handdukar och en ny tvål, som om han var där inte bara för att lätta sig, utan också för att i lugn och ro ta ett bad.

Dörren hade inget lås och ingen hake. Bortsett från att han drog sig för att oroa sin hustru genom sitt försvinnande, gav honom detta anledning nog att lämna badrummets innehåll utforskat, trots det tillfälle det erbjöd till ökad kunskap om den privata sidan av arabiskt liv. Han urinerade tyst, tvättade händerna och ansiktet, grep en stor grön kam på en hylla, sköljde den noga och drog den genom sina silverlockar. Så tog han en liten flaska, granskade dess arabiska etikett till dess att han förvissat sig om vad där stod och baddade sig i pannan med några droppar ur den för att mildra den skoningslösa bitterhet han gripits av.

Bruden hade återvänt till bröllopfesten på kullen utan att invänta honom och lämnat sin vänliga mor som vakt vid badrumsdörren. Det var ett lämpligt tillfälle att avlägga ett sjukbesök hos Samahers mormor, tänkte han.

”Sjuk!” sade Afifa häpet. ”Vem har sagt att hon är sjuk?”

”Men visst är hon det. Den arma kvinnan är ju sängbunden.” Han

imiterade avsiktligt Samahers sätt att tala.

”Men vem har påstått det? Hon är väl inte alls sjuk!” Afifa pekade triumferande på en uppklädd gammal kvinna som muntert blossade på en vattenpipa med sina väninnor. Samahers mormor log mot honom med munnen full av rök.

Men ändå – tänkte han, medan Afifa, gick iväg för att leta upp en vägvisare så att han slapp gå tillbaka ensam –, ändå bannade man inte en brud som ljög på sin bröllopskväll. Samahers mor återkom med brudens morfar, en kraftig och tystlåten gammal man i grå sidenrock och vit *kaffiyeh* som väntade vid grinden med huvudet respektfullt sänkt. När han fick se hästen på gården kallade han den till sig. De gick tillbaka längs stigen alla tre, den allvarsamme morfadern i mitten som tappert försökte hänga med i den judiske professors arabiska.

Det upplysta dansgolvet var nu fyllt med dansande ungdomar. De orientaliskt klagande tonerna hade ersatts av västerländska dunkadunkatrummor. Rivlin kastade en längtansfull blick mot sin hustru. Hon satt kvar där han hade lämnat henne under fikonträdet med sina slanka ben utsträckta framför sig, uppmärksamt lyssnande till samtalet. Som alltid, i synnerhet i stunder av missmod, var han medveten om hur sann, fullkomlig och orubblig hans trogna gamla kärlek till denna kvinna var. Han iakttog henne där hon satt fullt upptagen med att bjuda två institutionssekreterare som anslutit sig till henne på cigaretter. Han visste att de från och med nu varje gång de såg honom skulle komma ihåg att skicka sina hälsningar, uttryckta i beundrande ordalag, till denna kvinna som de just hade träffat och som ibland bara till hälften på skämt sade till honom: ”Du är en lycklig man! Lyckligare än du förtjänar.”

3.

”DU MÅR BÄTTRE NU.”

Det var ett konstaterande, inte en fråga, uttalat med den vanliga exaktheten i hennes diagnoser av hans känslöstämningar. ”Du behöver inte skämmas för att medge att du trivs lika bra som vi andra.”

Att erkänna att han trivdes var emellertid ingen lätt sak för honom – och särskilt inte på ett bröllop, ens ett arabiskt sådant. I stället underlät han att nämna sitt besök i Samahers badrum – en episod som kanske hans kolleger skulle ha funnit obegripligt bisarr – och började med egendomlig

belåtenhet redogöra för sitt möte med deras gamla elev Afifa. Hans förslag att hon på nytt skulle få skriva in sig vid institutionen möttes av varnande kommentarer från de båda sekreterarna. Han borde inte väcka falska förhoppningar på arabiskt håll, förklarade man. Lagen om återvändande gällde inte avbrutna studier. Afifa skulle få börja om från början.

”Slå dig ner”, sade hans hustru godmodigt. ”Du kommer ingen vart med att stå där.”

Hon hade rätt. Det var meningslöst att hoppas på att han genom att stå och se ömklig ut skulle förmå någon att bege sig hemåt. Deras arabiska värdars vägran att låta sig förolämpas av ett för tidigt uppbrott var bara en del av anledningen. Även judarna hade tappat all känsla för tid och för den långa hemvägen till Haifa som alltjämt låg framför dem. De gonade sig i nattens österländska lojhet och inväntade den avslutande efterrätten. Det undgick honom inte att hans hustru – för vilken desserten var varje måltids raison d'être, särskilt om den lovade att bli något extra – hade blivit den hemliga anstiftaren av en sötsugen sammansvärjning.

”Jag önskar att du ville slå dig ner”, förebrådde hon på nytt. ”Sluta upp med att göra oss nervösa. Det är inte du som kör. Ingen lämnar det här underbara bröllopet utan dessert.”

Han satte sig ner, ur stånd att stå emot det allmänna suktandet efter glass, medan han trots rockmusikens dunkande försökte hänga med i en diskussion mellan prefekten och ett par av de arabiska studenterna. Dessa lyssnade spänt men artigt till Akris hetsiga utläggning kring ett tema som plågade dem, trots det perfekta framförandet på felfri arabiska – nämligen att de arabiska intellektuella alltsedan arabvärlden på femtonhundratalet erövrades av ottomanerna hade underlåtit att ta itu med sitt samhälles inre problem. Rivlin var väl medveten om att Akri, en jude av mellanösternsprung, uppträdde artigt mot sina arabiska elever genom att bevista deras bröllop och vinnlägga sig om att tala deras språk, dock mindre på grund av beundran för deras kultur än av misströstan om den. Inte för att han hade något emot araber. De ingav honom varken förakt eller ringaktning. Han hade bara kommit fram till vad han såg som en vetenskaplig slutsats: att de aldrig kunde förstå – än mindre respektera, önska sig eller tillämpa – frihetens idé. Detta var en teori som Akri underbyggde med en sällsam och häpnadsväckande uppsättning fakta, hämtad ur den arabiska historiens hela register, som Rivlin å det bestämdaste avvissade. Han ansåg att den hade en bismak av rasism, och han fnös häftigt åt den så ofta hans kolleger förde den på tal. Men den här kvällen kände

också han Akris desperation, upplevde den intill förlamningens gräns, oavsett om den livnärde sig på eller livnärdes av hans egna dystra associationer. Han satt där under tystnad med ena handen på sin hustrus axel medan hon väntade på sin dessert.

Institutionens arabiska studenter som respektfullt hade lyssnat till den som var både deras gäst och institutionens prefekt, började emellertid tappa tålamodet, i synnerhet sedan de fått sällskap av andra studenter som varken kände Akri eller behövde underordna sig honom. Akri som fortsatte att håna arabernas historia på en oklanderlig arabiska var nu omgiven av en krets chockerade åhörare. Risken för ett storgräl hängde i den ljumma och milda luften och hotade att omintetgöra den gest de hade visat genom att komma till bröllopet. Just som Rivlin i egenskap av ordinarie professor tänkte hävda sig som Akris överordnade och kväva grälet i dess linda hördes glada utrop. En isad, glittrande serveringsskål ställdes fram på bordet medan assietter i kristall och förgyllda skedar delades ut. Hur kunde denna lilla avkrok till by, undrade Rivlin medan han smakade på den första skeden glass, denna bastion för höns och åsnor, ha frambragt en så magnifik efterrätt, så fulländad i smaken och utsökt i konsistensen att han nödgades hålla ett öga på sin glupska hustru som på senare år hade lagt en smula på hullet? Inte för att det störde honom. Han uppskattade hennes sällskap i varje omfång eller format.

4.

TROTS DEN SENA timmen föll det sig helt naturligt för Hagit, när de hunnit halvvägs mellan Amihud och Shfar'am, att be den arabiske chauffören att stanna till vid ett grönsaksstånd vid vägkanten där det såldes frukt och grönsaker från de omgivande byarna. Hon övertalade såväl de båda sekreterarna som två unga lärarassistenter som blivit förtjusta i henne, att utträtta en stunds sen kvällsshopping – som om hon var ledsen över att ha skilts från sitt arabiska värdfolk, tänkte Rivlin, och fast beslutet att som minne hemföra dess nyskördade gurkor, äggplantor, squashfrukter och jordgubbar. Sedan hans invändningar förklingat ohörda satt han kvar i minibussen och bojkottade förehavandena medan han häpet iakttog den sovande Efraim Akri, som efter sin giftiga utläggning sov så gott att inte ens motorljudets plötsliga upphörande kunde väcka honom. Trött och irriterad såg han sin hustru ivrigt fara omkring i en fotogenlampas blåak-

tiga sken. Flera stora dockor som dinglade från ett halmtäckt tak påminde om gudabilder i ett antikt kanaaneiskt tempel. Nu är hon igång igen, tänkte han ilsket. Ännu en gång lät hon tanklöst någon slug försäljare pracka på henne ett ymnighetshorn av frukt och grönsaker som skulle få ligga och ruttna i kylskåpet såvida han inte själv åt upp alltsammans.

En bil körde fram. Två unga kvinnor steg ur och anslöt sig till det livliga midnattsshoppandet. Trots hans lust att inskrida och sätta stopp för det hade anblicken av ett gulaktigt dis som kom från en bensinstation strax intill en förlamande inverkan på honom. Vem skulle i fortsättningen stiga upp i soluppgången för att arbeta i den judiska staten, undrade han, om även araberna hade börjat arbeta till långt in på natten? Hans hustru hade under tiden kommit i samspråk med de båda nykomlingarna och med spänstiga ben anslutit sig till dem. Minnet av den pigga gamla mormodern som sög på ormhuvudet till sin vattenpipa ökade hans irritation. Hur kunde han någonsin ha gått med på att kasta bort en kväll så där? Och detta särskilt som han numera fann bröllop, även i familjen och bland nära vänner, allt svårare att stå ut med. Hade han och Hagit stannat hemma i kväll skulle de säkerligen ha ägnat sig åt den älskog som till hans stora besvikelse uteblivit under en hel vecka. Och i morgon förväntades han städa ur sitt arbetsrum för att i tio dagar ge plats för Ofra, hans svägerska från utlandet, som skulle bo hos dem till dess att hennes man kom, då de skulle flytta till ett hotell. Hans utsikter en och en halv vecka framåt var klena. Kvällarna utan Hagit skulle bli långa och morgnarna med henne korta, inte bara därför att hon var fäst vid sin enda och äldre syster genom dubbla band av kärlek och skuldkänslor, utan också därför att han inte skulle få något tillfälle att älska med henne så länge de allesammans bodde under samma tak. Ett enda av Ofras klädesplagg i rummet intill, om så bara ett par skor, räckte för att bannlysa varje tanke på sex ur Hagits medvetande.

5.

MEN HAGIT HANTERADE med lätthet sin mans upproriska tystnad, för grönsakshandlaren skyndade sig att bära ut Hagits proppfulla påsar till minibussen och försiktigt packa in dem. ”Var så god, Ers nåd”, sade han efter att ha fått veta vem hon var av de båda kvinnliga kunderna. De hade visat sig vara nyutexaminerade jurister som var hänfödda över det ovänta-

de mötet med en distriktsdomare. Och araberna, övertygade om att de själva förr eller senare själva skulle hamna i en domstol, antingen vid skranket eller i vittnesbåset, tycktes fulla av vördnad inför den godmodiga domaren som besökte deras skjul i denna sena kvällstimme.

”Du borde veta bättre än att bli vän med advokater”, bannade Rivlin. ”Fattar du inte att de är ute efter att göra en ohederlig människa av varenda domare?”

”Manlig domare, kära du”, sade Hagit med ett brett leende. ”Inte kvinnlig.” Hon fiskade upp en liten kam ur handväskan och erbjöd honom att dra den genom håret som om kvällens underhållning just var på väg att börja. ”Var inte orolig”, lugnade hon, ”jag vet var gränserna går. Och det ser jag till att andra också gör.” Det kunde bara vara juridiska gränser hon syftade på, för minibussen hade inte hunnit långt förrän hon öppnade papperspåsar vid sina fötter och började undersöka deras innehåll. In i sin mun stoppade hon några körsbär, vilkas skära glober måste ha påmint henne om de givmilda bröstvårtor hon sugit på som barn, och hon stoppade omsorgsfullt kärnorna i handflatan.

Klockan var över midnatt. De var de första av gästerna som hämtats av sin chaufför och de sista att släppas av. Först måste de väcka Akri. Hans konster hade visserligen nästan fördärvat kvällen, men Rivlin såg tillgivet efter honom när han med spänstiga steg gick fram mot sitt hus. Han var belåten med att ha använt sitt inflytande i tjänstetillsättningsrådet till att ge Akri hans befordran och fasta tjänst – varigenom han hade befriat sig själv från den utdragna bördan av att leda institutionen.

På Karmelbergets östsidan skildes hans hustru under tillgivna fraser från den ena sekreteraren och två kvarter senare lika tillgivet från den andra. Minibussen slingrade sig fram genom ett nybyggt hyreshusområde på jakt efter rätt gata åt en ung lärare med ljusa akademiska framtidsutsikter. Först nu lade Rivlin märke till att lärarens blygt tystlåtna hustru var i de tidiga månaderna av en graviditet.

De båda muntra unga assistenterna, en judinna och en drusisk kvinna, steg av i centrum där de delade våning. Vid Karmel Centrum steg Rivlin ur fordonet för att lotsa en gammal professor emeritus, som aldrig missade ett evenemang, fram till porten till hans äldreboende. De tog ett ovanligt varmt adjö, som om en afton tillbringad bland araberna hade väckt nytt liv i deras judiska solidaritetskänslor. Han visste att hans hustrus säkra minne under kommande år skulle bevara om inte namnet på, så åtminstone något särmärke hos varenda person som gästade bröllopet.

Äntligen hemma i sin nya våning i Franska Karmel, där de hade flyttat in ett halvår tidigare, kunde de som alltid med glädje konstatera att de inte kände någon saknad efter den frodiga trädgården vid deras gamla våning, där de hade bott i trettio år innan de bytte ut den mot den långsamma men trygga hiss som nu förde dem och deras shoppingkassar till femte våningen. Den arabiske chauffören, en ung man med nästan svart hud och vackert blixtrande ögon, litade inte på hissar utan insisterade på att få följa dem upp och bära in deras kassar. Han blev förtrytsam när Hagit försökte ge honom en slant. Hur kunde hon bara tänka sig något sådant? Han, Rashid, hörde ju till familjen. Han var kusin till Samaher och skulle göra vad som helst för henne eller hennes gäster. Alla i byn älskade henne och var stolta över henne. Hon hade karaktär och bildning och var en av El-Mansuras mest framstående unga människor. Samaher skulle gå långt, trots att hon varit sjuk hela vintern.

Samaher sjuk? Rivlin protesterade. ”Nu måste du missta dig.”

Rashid vidhöll sitt påstående. Samaher hade varit sjuk.

”I vad då?”

Han visste inte vad sjukdomen hette. Han visste bara att den var allvarlig. Det var anledningen till att Samaher hade gått med på att gifta sig så snart hon tillfrisknat: för att ta igen förlorad tid.

6.

DE NÖJDE SIG med att bjuda chauffören på ett glas kallt vatten medan de belåtet noterade hans *ooh*-ande och *aah*-ande över våningen. När Hagit fick höra att Rashid tänkte återvända till festligheterna, som skulle pågå hela natten, frågade hon honom vad namnet Samaher betydde på arabiska. Rivlin blev så förtörnad över att hon inte hade vänt sig till honom att det for ut ur honom: ”Det betyder spjut.”

Den unge araben bad att få anmäla avvikande mening. *Samaher* betydde lans, inte spjut. Hans kolsvarta ögon lyste då han påpekade skillnaden. *Samaher* var en lans, upprepade han högtidligt. En *samaheri* var en lanssär. Och med det lämnade han dem.

Äntligen var de ensamma. Det första de gjorde var att lyssna av telefonsvararen för att höra om det fanns någon hälsning från Ofer, deras äldste son, som hade tillbringat de fyra senaste åren i Paris. Inget av de tre

meddelandena var från honom. Ett av dem lämnades med en snabb och blyg röst, tillhörande hemhjälpens son, vars stående uppgift var att berätta för dem att hon inte var kry. Den andra rösten – klar och vänlig och alltid lika trevlig att höra – tillhörde deras yngre son Tsakhi som var arméofficer. Han ringde för att be om ursäkt för att han oväntat blivit satt i tjänst över veckoslutet, vilket innebar att den som ville träffa honom fick komma till hans bas i Galileen. Det sista meddelandet var från Hannah Tedeschi. Med klar och bestämd röst förklarade hon att hon och hennes man visserligen hade återvänt till Israel för en vecka sedan efter en långvarig resa till Sydamerika, men ännu inte gick att få tag på i sitt hem i Jerusalem eftersom professor Tedeschis evinnerliga astma som tåligt inväntat att deras semester skulle ta slut än en gång hade slagit till och nu värre än någonsin. Vile Rivlin träffa sin gamle akademiske beskyddare och handledare fick han bege sig till Bikur Holim-sjukhuset, där den så gott som medvetslöse professorn var anträffbar på tredje våningen i sal 8 på invärtesmedicinska avdelningen. Han behövde emellertid inte göra sig någon brådska. Den här gången, upplystes han i triumferande ton av Hannah (själv orientalist och förstklassig översättare av jahiliyyapoesi från den förislamiska ”okunnighetens tid”), fick Tedeschi bereda sig på en långvarig sjukhusvistelse.

”Det är otroligt hur mycket hon älskar att ha honom sjuk”, sade Rivlin.

”Behöver, inte älskar”, rättade hans hustru. Ett enda ord var ofta en tillräcklig påminnelse om hur beundransvärt intelligent hon var. ”Kom nu så går vi och lägger oss”, uppmanade hon när han ville höra Hannahs hälsning en gång till i hopp om att med egna öron kunna uppfatta skillnaden mellan kärlek och behov. ”Huset är i en enda röra. Och det kommer ingen hemhjälp i morgon. Du får hjälpa till. Jag behöver ett litet handtag med städningen ...”

”Litet handtag?” upprepade han förtrytsamt. Han visste bara alltför väl att det mesta av arbetet till slut skulle komma på hans lott. Till skillnad från sin hustru domaren, som av en åklagare, en försvarsadvokat och en svarande förväntades inställa sig i rätten i juridisk toppform, hade han bara det ofullbordade utkastet till en bok som lika gärna kunde få bli liggande ännu en dag.

Hagit visste att hennes man inget högre önskade än att få beklaga sig medan han gömde sig för sin motspänstiga forskning bakom en spelat krasslig hemhjälp eller hemmafrus sysslor. Noga med att inte visa någon

brist på respekt för den uppoffring hennes systers besök krävde av honom lät hon honom gå ut i köket och – högljutt knotande över den mat hon hade köpt – sätta på diskmaskinen trots den sena timmen. När han äntligen gick uppför trappan till deras sängkammare låg hon utsträckt på överkastet fullt påklädd och tittade på TV-nyheterna med en skål körsbär i knät. Hennes ”avslappning före sömnen”, som hon kallade det, hade i likhet med avslappningen efter sömnen företräde framför uppgiften att städa undan röran av klänningar, kjolar, blusar och skor som vittnade om de svårigheter som var förbundna med att bestämma sig för vad man skulle ha på sig vid ett arabiskt bröllop.

”Hur kan du rimligtvis vara hungrig fortfarande?” undrade Rivlin och tog några körsbär ur skålen, mera för att bidra till att tömma den än för att han själv var hungrig.

”Varför inte?” Hon log med upphöjt lugn. ”Det enda jag fått i mig på hela kvällen är glass. Lammet rörde jag aldrig. Det är mer än vad jag kan säga om vissa som alldeles på egen hand åt upp hälften av det.”

”Är du säker på att det bara var hälften?” Hans eget leende var dystert. Han längtade redan efter det saftiga köttet som byborna oupphörligen hade lassat upp på hans tallrik. Det var borta nu, spårlöst uppslukat, och hade bara efterlämnat svaga toner av österländsk musik som pulserade i hans inre. Han vände sig om för att iaktta sin hustru vars ansikte var blekt av trötthet. Nästa dag skulle han få sin barnlösa svägerska på halsen och tio dagar av framskriden medelålder. Fastän trött och nedslagen var han fast besluten att av principiella skäl hävda sina äktenskapliga rättigheter. Sittande vid sängens fotända smekte han lätt Hagits fotsulor för att mäta sin egen åtrå innan han gjorde några anspråk på hennes.

7.

TROTS ATT MORGONDAGENS uppgifter låg framför honom i en lång och tröttsam rad höll hans åtrå måttet, avgjorde han. Han sträckte ut ena handen, tog fjärrkontrollen ur sin hustrus händer och sänkte TV-ljudet. Bilden blev kvar på skärmen.

”Inte nu”, sade Hagit. ”Du kommer inte heller att ha något nöje av det. Tvinga dig inte. Vi väntar till i morgon bitti. Du vet hur det går om jag inte är på humör.”

”Det blir du”, lovade han, som om det fanns en knapp han kunde

trycka på i det fallet också. Hon vred sig emellertid loss från honom och vägrade. Han kunde inte avgöra om hennes motstånd berodde enbart på trötthet eller dessutom på något djupare än så.

”Det slutar med att du lämnar mig alldeles ensam.”

”Nej då, det gör jag inte.” Pirrandet i hans underliv stärkte hans beslutshet. ”Var inte orolig. Jag kommer inte utan dig.” Han släckte takljuset och lät bara läslampan lysa.

”Men prata med mig då!” protesterade hon med en inre vrede som gjorde henne spänd när han tog henne i famn. ”Säg någonting! Vi är väl inga djur. Du vet hur svårt jag har för din tystnad. Du har aldrig tid med ett ord av kärlek eller omtanke.” Och på nytt kunde han inte avgöra om hon väddjade till honom att övervinna hennes motstånd, eller om hon – redan omsluten av en utmattning som var starkare än hans armar – försökte mota bort honom. Men han kunde inte acceptera ett nej. Kanske var det musikens ljuvt smältande toner. Eller också hade lammet varit löpskt, om nu inte han själv hemsöktes av bilden av sin attraktiva före detta elev Afifa, hon som nu blossade på en vattenpipa tillsammans med Samahers pigga gamla mormor. Han tänkte inte backa. Hur överdrivna alla kärleksförklaringar än kändes när inte heller han önskade något högre än att få sjunka ner i en lugn sömn, lyckades han i sitt inre djup leta fram några uppriktiga kärleksord.

Hagit lyssnade blundande medan ett leende spelade på hennes läppar. Ord var något hon tog på allvar. De betydde rent av mera för henne i sängkammaren än i rättsalen. Med sina tunga armar utbredda bjöd hon honom att resa sig från sin hukande ställning vid sängen och möta henne ansikte mot ansikte. Hon kysste hans panna och ögon, men hennes läppar var ljumma, som om viljan fanns där, men vägen till hennes hjärta var blockerad.

”Vad är det för fel?” frågade han irriterat.

”Ingenting. Jag har ju sagt att jag är dödstrött. Varför envisas? Var det någon på bröllopet som du tände på?”

”Hur kan du säga någonting sådant?”

”Jag vet inte. Glöm det. Du luktar konstigt.”

”Gör jag? Vad är det du pratar om?”

”Ta det inte personligt. Något måste ha fastnat på dig i byn. Någon egendomlig parfym. Rörde du vid något särskilt? Kanske var det tvålen du använde. Det betyder inget. Tvätta dig i ansiktet bara. Det är ingen god lukt. Vi borde kanske duscha bägge två. Vi kommer att känna oss

bättre då. Gå först du. Både du och jag är svettiga. Det har varit en lång och svettig dag. Vi kommer att vakna fräscha i morgon och ha tid med precis allting.”

8.

ÄVEN INTELLEKTUELLT hade hans lusta slocknat. Han steg in i duschen och tvålade noggrant in ansiktet och könsdelarna. Inte helt säker på att lukten var borta omfamnade han sin hustru när deras nakna kroppar stötte samman utanför badrummet och erbjöd henne demonstrativt att lukta på hans panna. Hon brast i skratt och besvarade hans omfamning med sina fantastiska bröst tryckta mot honom. De skulle älska på morgonen, lovade hon och kysste den erbjudna pannan. Han visste att det var ett löfte utan mening. Vem visste vad morgonen skulle medföra? Allt kunde gå på tok till och med i deras drömmar.

Och faktum var att den förestående ankomsten av hennes älskade syster, som visserligen ännu befann sig över havet, fick Hagit att gå ur sängen i gryningen för att dammsuga huset, putsa och tvätta fönster och speglar, fylla diskmaskinen gång på gång med redan diskat porslin och stoppa rena handdukar och lakan i tvättmaskinen. Som kronan på verket baddade hon en säng som anstod en furstinna med stärkta och parfymerade lakan, lätta och luftiga filter och splittrerna ejerdunskuddar, alltsammans i outtalad tävlan med den fräscha och doftande lyx som omsorgsfullt arrangerad av systemen alltid väntade henne vid hennes Amerikabesök.

Rivlin, vars hustru brukade vara fullt nöjd med att låta honom och hemhjälpen sköta huset medan hon kopplade av med sina tidningar bland sina klänningar och fruktkärnor efter en hård dag i rätten, lyssnade till hennes instruktioner utan protester. Han visste hur mycket hennes systems sällsynta besök betydde för Hagit. Som en gammal exercissergeant omkringkommenderad av en ny officer hjälpte han till med att hänga en ny omgång tvätt och flytta ut sina saker från sitt arbetsrum. Fastän systemen bara skulle stanna hos dem i tio dagar betydde det att röja ur alla de tre skrivbordslådorna, tömma en hel hylla på böcker och flytta datorn till det lilla arbetsrummet på universitetet. Han tyckte faktiskt bra om Hagits syster, och ville inte ha något skäl att klandra henne för att hon skulle hindra honom i hans arbete som hade gått långsamt efter flytten till den nya lägenheten.

Morgonen förflöt snabbt. Snart skulle domaren sätta på sig sin svarta dräkt och ansluta sig till sina kolleger som väntade utanför rättssalen på att rättstjänaren skulle ropa upp dem. Men genom att arbeta effektivt hade han och Hagit lyckats åstadkomma mera på två timmar än vad hemhjälpn klarade av på en hel dag. Golven var fläckfritt rena. Fönstren och speglarna blänktes. Arbetsrummet vars bäddsoffa blivit en luxuös säng verkade luftigt inbjudande. Blommor, bakverk och andra godsaker skulle medföras av domaren, inköpta på hemvägen från rätten. Hon skulle inte följa sin man till flygplatsen. Rättegången var utdragen och hölls bakom lyckta dörrar, och några utsikter till avbrott i förtid fanns inte.

9.

DET SLUTADE MED att han fick starta den andra bilen åt henne – den lilla av äldre modell som hon inte var van vid att köra – och ånyo förklara instrumentbrädan, vars klockors och mätares funktioner hon ständigt glömde. Hagit var lyckligtvis en avslappnad men försiktig bilförare, vilket var enda anledningen till att hon någonsin nådde fram till någon plats välbehållen. Inte heller nu hade hon någon brådska med att ge sig iväg trots att hon var sent ute. Först hade hon två saker att be honom om. Den ena var enkel: så snart hennes syster passerat tullen ville hon få veta det. Den andra var mera invecklad. Kunde han vara så snäll och tvätta nylonggardinen i sitt arbetsrum innan han for till universitetet? Hon hade först nu upptäckt hur lortig den var.

”Lortig – vad menar du med det?”

”Lortig”, sade hon milt, ”ordentligt lortig. Sådana saker lägger du aldrig märke till, kära du.”

”Och om jag inte gör det då? Där drar jag gränsen. Jag tvättar inga gardiner. Det är din syster som ska ha rummet, inte någon änkenåd till drottning.”

”Änkenåd till drottning?” Uttrycket lät egendomligt stridslustet, tyckte hon. Vad hade drottningar med hennes syster att göra? Det var hans arbetsrum. När han flyttade in igen skulle han också uppskatta en ren gardin.

Han svarade inte. Det var alltid det säkraste sättet att få henne att låta bli att försöka få honom att ändra sig. Han väntade på att hon skulle gå. Hade du älskat med mig i går, viskade han till sig själv, så skulle jag

kanske ha tvättat den där gardinen åt dig nu. Hans tystnad möttes av en fientlig blick. Att skiljas från honom också för korta perioder var alltid något Hagit ogillade. Och nu, denna morgon av alla tillfällen, hindrade en lång session i rätten henne från att följa med honom till flygplatsen som var ett av hennes favoritställen.

”Vad väntar du på? Du måste ju vara i rätten.”

”Den dömer inte dig för min försening”, sade hon med ett leende, säker på sin förmåga att avvärja honom med en kvick replik. Han sade ingenting, och hon bytte ämne med en fråga om vad han hade tyckt om det arabiska bröllopet.

”Det var okej.”

”Det var mer än okej.” Hans bryskhet förargade henne. ”Det var fantastiskt. Jag hade underbart trevligt. Och det verkade inte gå någon nöd på dig heller. Du måste verkligen ha låga tankar om araberna om inte deras bröllop gör dig avundsjuk.”

Det fick honom att brusa upp. ”Vad pratar du om? Vad har avundsjuka med saken att göra? Tror du jag har något emot att folk gifter sig?” Det handlade om minnen, inte avund. Det plågade honom att bli påmind om allt det som slagits i bitar. Om vad man utan anledning hade gjort mot hans son. Varför kunde hon inte begripa det?

Hon lät honom prata på. Redan försenad till en rättegång som inte kunde börja utan henne stängde hon av motorn och sade, inte för första gången: ”Låt oss lägga allt det där bakom oss. Det har gått fem år. Hur länge kan du hålla på och känna saknaden? Ofer var inte oskyldig han heller.” Varför grubbla när det inte fanns något att göra åt saken? Ibland trodde hon, sade hon, att han projicerade känslor på deras son som hade med andra saker att göra.

”Vad då för saker?”

”Ditt eget jag.”

Hans eget jag? Vad menade hon med det?

”Inte nu”, sade hon och startade motorn på nytt. ”Vi får prata om det en annan gång. Var snäll mot min syster bara. Du vet hur känslig hon är.”

”Jag är väl alltid snäll mot henne.”

”Var snällare än vanligt då.”

Den lilla bilen började rulla. Men han visste att den genast skulle bromsas in för att låta henne vinka honom till sig och oroligt fråga som om hon aldrig gjort det förr: ”Älskar du mig?”

Mot hans vilja drog en våg av kärlek genom honom. Ovillig att släppa

iväg henne till den väntande rättssalen med rent samvete stirrade han ner i marken och vägde omsorgsfullt hennes fråga innan han besvarade den med en knappt synbar nick.

”Hur mycket?” envisades hon, som om det var ett kilo frukt hon köpte.

”En massa”, medgav han ärligt. Han tillade med låg röst:

”Mer än du förtjänar.”

Korsförhöret var inte över. ”Varför det?”

Han visste inte om hon var skälmsk eller ställde den viktigaste frågan i hela sitt liv.

”Tala om det! Varför älskar du mig så högt?”

Detta var redan för mycket. Han skrattade, dunkade handen i taket på den lilla bilen och utbrast:

”Kör! Nu räcker det, hör du!”